

Pargas
Parainen

SAARISTO-OHJELMA 2026 - 2029

Luonnos 2.9.2026
saaristolautakunnan käsiteltä-
väksi 8.9. 2026

VISIO

Luomme yhdessä saariston, jossa kasvu näkyy ja tuntuu arjessa – vahvana ja turvalisena paikallisena elämäenä, kodeissa ja työpaikoilla. Fyysinen ja digitaalinen saavutettavuus ja toimivat palvelut tekevät saaristossa elämisestä, työskentelystä ja yrittämisestä mahdollista ja houkuttelevaa ympäri vuoden.

Kasvu rakentuu rohkeudesta, mutkattomuudesta ja rakkaudesta, ja se näkyy ylpeytenä saaristostamme, yhteisöllisyydestämme ja elämänlaadustamme, ei pelkkinä numeroina.

Parainen on maailman saaririkkain saaristokaupunki, jossa vesistöesteet, hajanainen asutus ja ajallisesti pitkät etäisyydet vaikuttavat asumisen, työn, yrittäjyyden, palvelujen, varautumisen ja elinvoiman edellytyksiin. Saaristoyhteisöissä työpaikat, palvelut, koulu, lautat, yrittäjyys ja tulo-muutto ovat niin tiiviisti sidoksissa toisiinsa, että muutos vain yhdessä näistä osa-alueista vaikuttaa nopeasti koko paikallisyhteisön elinvoimaan. Tämän vuoksi tarvitaan saaristo-ohjelma, jossa saaristoa ei käsitellä poik-keuksena, vaan erityisenä kehittämisympäristönä, jolla on omat mahdolli-suutensa, edellytyksensä ja tarpeensa.

Ohjelma konkretisoi Paraisten strategian 2030, *Kasvua, joka näkyy ja tuntuu*, saariston erityisolissa. Kaupungissa, jossa kasvun on määrä näkyä arjessa, kodeissa, työpaikoilla, palveluissa, yrittäjyydessä, yhteisöl-lisyydessä ja elämänlaadussa, saariston kehittämistä on ohjattava koko-naisvaltaisesti. Ohjelma osoittaa, miten kaupungin strategian tavoitteet kasvavasta, kestävästä ja osallistavasta saaristokaupungista muunnetaan käytännön toimenpiteiksi. Ohjelma ei rajoitu siihen, mitä kaupunki voi tai aikoo tehdä yksin, vaan siinä listataan myös toimenpiteitä, joita kolmas sektori ja muut viranomaiset ovat aikeissa tehdä tai joita niiden tulee tehdä ja joissa kaupungilla voi olla stimuloi-va rooli tai edunvalvontarooli.

Saariston kehityksen edistämisestä annetun lain mukaan valtion ja kuntien on turvattava ja kehitettävä saariston kiinteän asutuksen mahdollisuuksia, varmistettava mah-dollisuudet toimeentuloon, liikkumiseen ja peruspalve-lujen saantiin sekä suojattava saariston maisemakuvaa ja luontoa. Tämä ohjelma konkretisoi tuon vastuun Parai-silla ja osoittaa, miten kaupunki haluaa kehittää saaris-toaan kokonaisvaltaisesti, pitkäjänteisesti ja ylpeästi.

Toteutus edellyttää priorisointeja. Ohjelmakauden toi-menpiteet valitaan ja toteutetaan yhteisesti kaupungin eri toimielinten kanssa tarpeiden, resurssien, yhteistoi-

minnan ja ulkoisen rahoituksen perusteella.

Paraisten kaupungin koko organisaatio tekee työtä saaristo-ohjelman toteuttamiseksi ja etujen valvomiseksi saaristo-ohjelman mukaisesti. Työtä koordinoi strateginen Saarelta saarelle -kasvuhanke. Työ tehdään yhteis-toiminnassa Satamasta satamaan -hankkeen kanssa, joka vastaa Nauvon keskustan kehittämisestä, siltä osin kuin toimenpiteet koskevat tätä koko-naisuutta, ja Majakalta majakalle -hankkeen kanssa, joka vastaa ulkoisesta viestinnästä. Kasvuhankkeilla on myös tärkeä rooli sellaisten toimien yh-teen kokoamisessa, tukemisessa ja stimuloimisessa, jotka on toteutettava yhdessä muiden toimijoiden kanssa.

Ohjelman laatimistyötä on koordinoinut Paraisten kaupunki, ja se on rakennettu yhteistyössä asukkaiden, nuorten, ikääntyneiden, yhdistysten, yritysten ja muiden paikallisten toimijoiden kanssa. Tavoitteet ja toimen-piteet perustuvat saariston omiin kokemuksiin ja ne on laadittu tulevai-suudentutkimuksesta ja saaristo- ja maaseutututkimuksesta saadun tiedon sekä saaristossa toteutettujen asuttavuusanalyysien pohjalta.

Kaupunki saariston kasvun suunnannäyttäjänä

Paraisten kaupunki on edelläkävijä saariston kehittämisessä vahvuuksien pohjalta. Saariston tulevaisuus ei ole se, että kaikki säilyy ennallaan, vaan se, että asuminen, työskentely, yrittäminen ja hyvä elämä mahdollistetaan oikeanlaisilla panostuksilla myös yhteiskunnan muuttuessa. Saaristo-ohjelma konkretisoi Paraisten strategian 2030 saariston erityisoloissa.

Strategian tavoite kasvusta, joka näkyy ja tuntuu, muunnetaan ohjelmassa saavutettavuutta, peruspalveluja, asumista, elinkeinoelämää, elinympäristöä ja identiteettiä koskeviksi toimenpiteiksi. Ohjelma tukee erityisesti tavoitetta kasvavasta saaristokaupungista, jossa ihmiset haluavat asua, yritykset voivat kehittyä ja arki toimii ympäri vuoden.

1

KAUPUNKI KEHITTÄÄ SAARISTOA

Paraisten kaupunki haluaa kehittää saaristoaan aktiivisesti. Kaupunki huomioi, että pienetkin toimenpiteet voivat vaikuttaa ratkaisevasti pieniin saariyhteisöihin. Jokaisella yksittäisellä työpaikalla ja toiminnolla voi olla ratkaiseva merkitys saaristoyhteisön säilymiselle.

Tämä merkitsee muun muassa sitä, että kaupunki toimii niin, ettei sen työpaikkoja ja yhdyskuntatoimintoja keskitetä tarpeettomasti silloin, kun se on haitallista paikallisyhteisöille, ja kehittää aktiivisesti asumisen ja elinkeinoelämän edellytyksiä.

Organisaatio stimuloi sekä henkilöstöä että asukkaita tuntemaan kuuluvuutta koko kaupunkiin ja sen ainutlaatuisiin eri alueisiin ja toimimaan niiden hyväksi.

2

SAARISTOVAIKUTUSTEN ARVIOINTI KAUPUNGIN PÄÄTÖKSISSÄ

Merkittäviä, saariston elinvoimaan vaikuttavia viranhaltijapäätöksiä ja poliittisia päätöksiä (saariston infrastruktuuritoimet, asukkaat, palvelut, saavutettavuus, elinkeinot tai elinympäristö) tulee edetä saaristovaikutusten arviointi.

Arviointi tekee näkyväksi sen, miten päätökset vaikuttavat mahdollisuuksiin asua, elää, toimia ja yrittää alueilla, joille vesistöesteet, hajanainen asutus ja riippuvuus vesiliikenneyhteyksistä luovat erityiset edellytykset.

Vaikutusten arvioinnin tulee olla käytännönläheinen ja integroitu osa normaalia valmistelua.

3

SAARISTOLAUTAKUNTA VASTAA SAARISTOASIOISTA

Kaupungin saaristolautakunta toimii saariston väestön hyvinvoinnin, alueen elinvoiman ja kestävä kehityksen edistämiseksi.

Lautakunta seuraa tässä roolissa saaristo-ohjelman toteutumista.

Saaristolautakuntaa kuullaan hallintosäännössä mainituissa asioissa.

Saaristo-ohjelman strategiset tavoitteet

1. Saavutettavuus

Hyvät ja luotettavat liikenne- ja viestintäyhteydet, sekä meritse että maitse, ympäri vuoden.

5. Elinympäristö ja identiteetti

Elävä saaristo, jossa on ainutlaatuiset luontoarvot, vahvaa yhteisöllisyyttä ja vahva paikallinen identiteetti.

SAARISTO-OHJELMA

2. Peruspalvelut ja hyvinvointi

Turvalliset ja saavutettavat peruspalvelut painopisteinä terveys, hoiva, koulutus ja kulttuuri.

4. Elinkeino ja matkailu

Elinvoimainen elinkeinoelämä ja kestävä matkailu, jotka luovat työtä, innovaatioita ja elämää ympäri vuoden.

3. Asuminen ja tulo-muutto

Houkuttelevat asumismuodot ja hyvät edellytykset tulomuu-tolle, erityisesti nuorille ja lapsiperheille.

Ohjelman toimenpiteet ovat luonteeltaan ja vastuutahoiltaan erilaisia, ja kaupungin rooli vaihtelee:

TOTEUTTAMINEN

Toteutetaan suunnitelman mukaisesti valmiiksi suunniteltuja ja rahoitettuja toimenpiteitä, jotka tuottavat tulosta aikataulun mukaisesti.

KOORDINOINTI JA PILOTOINTI

Koordinoidaan toimenpiteitä, jotka edellyttävät useiden toimijoiden yhteistyötä, ja testataan uusia ratkaisuja pilottihankkeilla.

VAIKUTTAA JA VAUHDITTAA

Tehdään edunvalvontaa sellaisten toimenpiteiden osalta, joissa tarvitaan vaikuttamista ja veturia, ja stimuloidaan aloitteita ratkaisujen mahdollistamiseksi.

VIESTIMINEN

Tehdään toimenpiteitä näkyviksi, välitetään viestiä ja uutta tietoa eri kohderyhmille ja käydään vuoropuhelua toimijoiden mukaan saamiseksi ja tuen luomiseksi toteutukseen ja muutokseen.

Strateginen tavoite 1: Saavutettavuus

Tavoitekuva

Toimivat kuljetukset, posti ja vakaa digitaalinen infrastruktuuri luovat saaristossa asumisen, työskentelyn ja yrittämisen perusedellytyksenä arkeen turvallisuutta ja mahdollistavat asumaan jäämisen, elinkeinoelämän, tulomuuton ja etätyön. Saavutettavuus toimii ympäri vuoden arjessa, häiriötilanteissa ja kriisitilanteissa. Saariston saavutettavuus koetaan vahvuudeksi, joka mahdollistaa elämän ja kehityksen.

MITÄ TÄMÄ TARKOITTAÄ

- 1** Matkaketjujen on toimittava ja niitä on kehitettävä

Kuljetusten on toimittava yhtenäisenä järjestelmänä, ei erillisinä lauttoina, yhteysaluksina, teinä ja joukkoliikenteenä. Matkaketjujen ei pidä vain olla olemassa, vaan niistä on myös oltava helppo löytää tietoa ja niiden on oltava helposti ymmärrettäviä.

- 2** Digitaalinen saavutettavuus on olennaista koko yhteisölle

Digitaalinen saavutettavuus on noussut yhtä tärkeäksi osaksi infrastruktuuria kuin fyysinen saavutettavuus. Saaristo on kuitenkin edellytyksiltään jäljessä: noin 78 prosentilla kotitalouksista on käytettävissään 100 Mbit/s:n yhteys, kun vastaava luku valtakunnallisesti on noin 96 prosenttia.

- 3** Posti- ja pakettiyhteyksien on toimittava

Saariston elinkeinoelämä ja asukkaat tarvitsevat toimivia posti- ja pakettipalveluja, jotta arki sujuu ja elinkeinoelämä on kilpailukykyistä. Toimitusten saamisesta vesiliikenneyhteyksien ylitse on tullut monille keskeinen haaste.

- 4** Saavutettavuuden on toimittava varmasti

Häiriöt yhdellä osa-alueella eivät saa kaataa kokonaisuutta, ja järjestelmiä on suunniteltava myös poikkeavista tilanteista selviämiseksi. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi huippuseasonki, myrsky, kelirikko, pitkät sähkö- tai liikennekatkokset sekä vakavat häiriöt yhteiskunnan normaaleissa toiminnoissa.

Kytkeytyminen kaupungin strategiaan Kasvua, joka näkyy ja tuntuu

Tavoite tukee strategian tavoitetta mutkattomasta arjesta ja kaupungista, jossa ihmiset ja yritykset voivat kehittyä, nostamalla fyysisen ja digitaalisen saavutettavuuden saariston kantavaksi infrastruktuuriksi.

Toimenpidekokonaisuus	Tavoite	Keskeiset toimet	Keskeiset toimijat
1.1 Sujuvat matkaketjut	Saaristossa asuminen, työskentely, opiskelu, hoidon saaminen ja aktiivinen elämä on sujuvaa ilman, että arjesta tulee logistiikkaprojekti.	• Toteutamme ja koordinoimme parempia ja selkeämpiä matkaketjuja, jotta alueella voi asua, elää ja harjoittaa elinkeinoja. • Toteutamme kutsuohjatun liikenteen ja avaamme sopivia koulu-kuljetusratkaisuja useammille matkustajille. • Toteutamme sisäisen liikenteen läsnäolon valtakunnallisissa ja kansainvälisissä reittisuunnittelutyökaluissa, viestimme siitä ja teemme edunvalvontaa siihen liittyen.	Traficom; elinvoimakeskus; saaristoasian neuvottelukunta; Paraisten kaupunki; liikenteenharjoittajat
1.2 Hyvin toimivat digitaaliset yhteydet	Puhelin- ja tietoliikenneyhteydet toimivat arjessa vakaasti mahdollistaen myös etätöön ja vastaten tuleviin kapasiteettitarpeisiin.	• Teemme edunvalvontaa niin, että mobiiliverkon, kuituverkon ja langattoman laajakaistaverkon katvealueita saadaan vähennettyä. • Stimuloimme kuituverkon rakentamista sinne, missä sille on edellytykset. • Teemme edunvalvontaa saariston tarpeiden osalta operaattoreiden ja Traficomin suuntaan ja suhteessa valtion laajakaistatavoitteisiin.	Traficom; liikenne- ja viestintäministeriö; operaattorit; saaristoasian neuvottelukunta
1.3 Posti, paketit ja arjen logistiikka	Posti- ja pakettitoimitusten saatavuus on turvattu osana arkea, elinkeinoelämää ja houkuttelevaa asumista.	• Teemme edunvalvontaa, jotta toimitukset toimivat ja jotta niitä kehitetään. • Teemme edunvalvontaa logististen solmukohtien, pakettiautomaattien, yhteisjakelun ja kriittisten toimitusprosessien osalta	Traficom; saaristoasian neuvottelukunta; pakettitoimittajat; Itella
1.4 Resilienssi ja varautuminen erityisolosuhteissa	Saaristo on turvallinen myös silloin, kun kaikki ei toimi – roolit ovat selkeät, viestintä toimii ja palautuminen tapahtuu nopeasti.	• Toteutamme kaupungin sisäisten skenaarioiden, vastuunjaon ja viestinnän kehittämistä häiriötilanteisiin liittyen. • Teemme edunvalvontaa varavoiman olemassaolon, VIRVE-säätövelvoituksen, tukiasemien ja varajärjestelyjen osalta. • Teemme edunvalvontaa yhteysalusten ja lauttojen roolin selkiyttämiseksi häiriötilanteissa.	Erillisverkot; Kyberturvallisuuskeskus (Traficom); elinvoimakeskus; liikenne- ja viestintäministeriö; saaristoasian neuvottelukunta

Mittarit

1.1 Digitaalisissa matkaketjujärjestelmissä olevien reittien määrä; 1.2 Niiden kotitalouksien osuus, joilla on käytettävissään kiinteä laajakaista tai 5G >100Mbit/s; 1.3 Pääsaarille paketteja toimittavien rahtiyhtiöiden määrä

Strateginen tavoite 2: Peruspalvelut ja hyvinvointi

Tavoitekuva

Hyvinvointipalvelut turvataan yhteensovitetuilla, joustavilla ja paikalllähtöisillä ratkaisulla ilman rinnakkaisten rakenteiden rakentamista. Toimivat saaristoyhteisöt, jotka tarjoavat perusterveydenhuoltoa, vanhustenhuoltoa, kouluja, lapsiperheiden sujuvaa arkea ja ennaltaehkäisevää hyvinvointia, toimivat lähellä ihmisiä. Digitaaliset ratkaisut parantavat saavutettavuutta, mutta eivät korvaa välttämättömiä fyysisiä palveluja, joissa etäisyys, toimintakyky tai kieli tekevät

MITÄ TÄMÄ TARKOITTAÄ

1 Fyysisiä peruspalveluja tarvitaan paikallisesti

Peruspalvelut on turvattava pääsaarilla, varsinkin siellä, missä todelliset matka-ajat ovat pitkiä. Palvelut ovat tärkeitä paitsi käyttäjille myös työpaikoille, jotka ovat elinehto yhteisön tulevaisuudelle.

2 Digitaalisuus tukee, ei korvaa

Digitaalisia palveluja kehitetään siellä, missä ne parantavat saavutettavuutta ja ovat perusteltuja ja toimivia.

3 Elämänkaaren on toimittava

Lapsiperheet, nuoret, ikääntyneet ja henkilöt, joilla on erityistarpeita, tarvitsevat toimivaa arkea voidakseen jäädä asumaan saaristoon.

4 Yhteistyö varhan kanssa on välttämätöntä

Kaupunki välittää tietoa tarpeista, käynnistää pilotteja ja stimuloi saaristoon soveltuvien palvelujen kehittämistä.

Kytkeytyminen kaupungin strategiaan Kasvua, joka näkyy ja tuntuu

Tavoite tukee Paraisten kaupungin strategiaa turvaamalla turvallisen ja sujuvan arjen, jota saaristoon asumaan jääminen, saaristoon muuttaminen ja hyvä elämä saaristossa edellyttävät. Pääsaarilla sijaitsevat fyysiset peruspalvelut, joita täydentävät toimivat digitaaliset ratkaisut, vahvistavat samalla paikallisyhteisöjen työpaikkoja, tulomuuttoa, koulua, kauppaa ja tulevaisuudenuskoa.

Toimenpidekokonaisuus	Tavoite	Keskeiset toimet	Keskeiset toimijat
2.1 Fyysiset peruspalvelut lähellä ihmisiä, digitaalisuus tukena	Perusterveydenhuolto ja muut peruspalvelut ovat fyysisesti saavutettavissa kaikilla pääsaarilla. Digitaaliset palvelut täydentävät näitä palveluja, kun ne toimivat eivätkä aiheuta syrjäytymistä.	• Teemme edunvalvontaa ja stimuloimme saariston Varha-työtä. • Stimuloimme Varhaa toteuttamaan saaristoon soveltuvan fyysisen hoidon mallin ja pilotoimaan uusia malleja. • Teemme edunvalvontaa, jotta palveluja koskevissa päätöksissä otetaan huomioon todelliset matka-ajat, lauttayhteydet ja kausivaihtelut. • Toteutamme yhteistyötä digituen osalta.	Varha; elinvoimakeskus; Traficom; Paraisten kaupunki
2.2 Sujuva arki lapsiperheille	Lapsiperheet voivat muuttaa saaristoon ja jäädä asumaan saaristoon ilman, että arjesta tulee mahdotonta.	• Toteutamme sujuvasti saavutettavan varhaiskasvatuksen ja koulun. • Toteutamme ja stimuloimme yhdistyksiä kehittämään harrastusmahdollisuuksia koulupäivän jälkeen pääsaarilla. • Toteutamme lapsiperheiden tarpeiden kytkemisen asuntojen kehittämiseen ja fyysiseen saavutettavuuteen. • Me ja paikallisyhteisö viestimme saariston turvallisuudesta ja arjen ratkaisuksista.	Paraisten kaupunki; kolmas sektori; kiinteistön- ja maanomistajat; investoijat
2.3 Saaristoon asumaan jääminen iän karttuessa	Ikääntyneet löytävät senioreiyhtävällisiä asuntoja, esteettömiä arjen palveluja ja mielekästä osallisuutta.	• Stimuloimme ikäystävällisten asuinympäristöjen kehittämistä lähelle palveluja. • Teemme edunvalvontaa fyysisen hoidon ja tärkeiden palvelujen saatavuuden osalta. • Stimuloimme kolmannen sektorin aktiviteetteja, jotka vähentävät yksinäisyyttä ja vahvistavat osallisuutta.	Paraisten kaupunki; Varha; kolmas sektori; kiinteistön- ja maanomistajat; investoijat

Mittarit

2.1 Saaret, joilla on lääkäripalveluja, hammashuoltoa ja asumispalveluja ikääntyneille; 2.2 Vesiliikenneyhteyksien takana asuvien alle 18-vuotiaiden määrä

Strateginen tavoite 3: Asuminen ja tulomuutto

Tavoitekuva

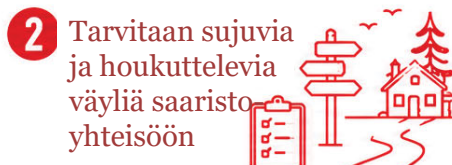
Saaristo tarjoaa sujuvat mahdollisuudet vakituiseen asumiseen, osavuosiasumiseen ja asettumiseen sinne pitkäaikaisesti. Monet osavuosiasukkaat, entiset saaristolaiset ja muut saaristossa asumisesta haaveilevat kohderyhmät päättävät muuttaa saaristoon, kun asuminen, työ, palvelut, saavutettavuus ja sosiaalinen osallisuus koetaan kokonaisuudeksi. Asuntotarjonta, erityisesti vuokra-asunnot ja joustavat asumismuodot, yhdessä työpaikkojen ja toimivien peruspalvelujen kanssa luovat hyvät edellytykset kasvulle.

MITÄ TÄMÄ TARKOITTAÄ

1 Asuntoja tarvitaan eri sidosryhmille. Asuntojen saatavuutta ja olemassa olevan asuntokannan laatua on kehitettävä. Eri sidosryhmien asunnot tarkoittavat sekä vuokra-asuntoja esimerkiksi nuorille, ikääntyneille soveltuvia asuntoja että omakotitaloja.

2 Tarvitaan sujuvia ja houkuttelevia väyliä saaristo-yhteisöön. Tulomuutto, rakentamisprosessit ja vapaa-ajan asuntojen muuntaminen vakituiseen käyttöön edellyttävät selkeää tiedottamista ja käytännön tukea. Saariston vetovoimasta ja vahvuuksista asuinpaikkana on viestittävä.

3 Yhteisöllisyys saa ihmiset jäämään. Paikallisyhteisöön integroituminen on ratkaisevan tärkeää muuttajien juurtumiselle. Osavuosiasukkaat, jotka löytävät väyliä mielekkääseen, osallistuvaan arkeen, tekevät useammin päätöksen juurtua paikkakunnalle useammiksi päiviksi vuodessa tai kokonaan.

4 Asuminen on kokonaisuus. Asumista, työtä, palveluja ja saavutettavuutta on kehitettävä ja niistä on viestittävä käsi kädessä.

Kytkeytyminen kaupungin strategiaan Kasvua, joka näkyy ja tuntuu

Tavoite konkretisoi strategian tavoitteen saaristokaupungista, joka kasvaa tekemällä asumisesta, tulomuutosta ja asumaan jäämisestä mahdollista ja houkuttelevaa eri elämänvaiheissa.

Toimenpidekokonaisuus	Tavoite	Keskeiset toimet	Keskeiset toimijat
3.1 Eri elämänvaiheisiin sopivien asuntojen saatavuus	Asuntoja on eri kohderyhmien tarpeisiin: lapsiperheet, työvoima, ikääntyneet ja vuokra-asunnon tarpeessa olevat (esim. nuoret, kausityöntekijät ja ihmiset, jotka haluavat kokeilla saaristossa asumista).	- Toteutamme aluekohtaiset määritelmät puuttuvista asuntotyypeistä ja toteutamme kaavoitusta vuoropuhelussa paikallisyhteisön ja investoijien kanssa. - Koordinoimme toimintaa Länsi-Turunmaan Vuokratalot Oy:n kanssa olemassa olevien ja uusien vuokra-asuntojen kehittämiseksi. - Stimuloimme kolmatta sektoria ja elinkeinonharjoittajia antamaan vuokralle ja myymään tyhjiä tai vajaakäytöllä olevia asuntoja.	Länsi-Turunmaan Vuokratalot Oy; Paraisten kaupunki; kolmas sektori; kiinteistön- ja maanomistajat; investoijat
3.2 Muuttamisen kynksen madaltaminen	Askeleen ottaminen kiinnostuksesta tosiasialliseen muuttoon on helppoa ja turvallista, ja mahdolliset kiinnostuneet saavat helposti saavutettavissa olevaa tietoa prosessista.	- Viestimme kootusti antaen opastusta asumisesta, työstä, palveluista, koulunkäynnistä, rakentamisluvista ja arjen logistiikasta ja toteutamme yhdessä kolmannen sektorin kanssa ”näin asuminen täällä toimii” -infopakettien kehittämistä. - Stimuloimme paikallisyhteisöjä ja kiinteistönomistajia tarjoamaan mahdollisuuksia asumisen kokeilemiseen kaikissa kunnanosissa. - Toteutamme sujuvia prosesseja tulomuuton kannalta kriittisissä asioissa.	Paraisten kaupunki; kolmas sektori; kolmas sektori; kiinteistönomistajat
3.3 Osavuosis asumista suurempi osa vuotta	Useammat osavuosisasukkaat viettävät enemmän aikaa saaristossa ja näkevät saariston mahdollisena tulevana kotipaikkana.	- Stimuloimme ja koordinoimme kolmannen sektorin kanssa paikallisyhteisöissä ”Tervetuloa kotiin” -konseptin. - Stimuloimme kolmatta sektoria luomaan rakenteita osallistumiseen ja verkostoitumiseen. - Stimuloimme etätyömahdollisuuksia osavuosisasukkaille ja aloittaville mikroyrittäjille (hubit, työtilat).	Kolmas sektori; Paraisten kaupunki; kiinteistönomistajat
3.4 Saaristoon koko elämän ajaksi asumaan jäämisen mahdollistaminen	Asukkaat voivat jäädä saaristoon asumaan läpi eri elämänvaiheiden myös toimintakyvyn ja palvelutarpeiden muuttuessa.	- Stimuloimme senioriystävällisiä ja esteettömiä asumisratkaisuja palvelujen lähelle. - Toteutamme kaavoitusta ja koordinoitua alueilla peruspalvelujen, saavutettavuuden ja arjen logistiikan osalta. - Teemme edunvalvontaa Varhan suuntaan ja stimuloimme kolmatta sektoria ja yksityisiä toimijoita saaristoon asumaan jäämistä tukeviin toimenpiteisiin.	Paraisten kaupunki; maanomistajat; investoijat; Varha; elinvoimakeskus; kolmas sektori

Mittarit

3.1 - 3.3 Muuttajien määrä; 3.4 Ikääntyneiden asumisratkaisujen määrän kasvu

Strateginen tavoite 4: Elinkeinoelämä ja matkailu

Tavoitekuva

Ympäri vuoden elinvoimainen elinkeinoelämä luo työpaikkoja, ylläpitää palveluja ja mahdollistaa saaristossa asumisen ja työskentelyn. Matkailu ja osavuosisiasuminen ovat tärkeitä moottoreita ja niiden muutos kohti pidempiä sesonkeja luo kasvua. Laaja-alainen paikallistalous, jossa useat elinkeinot täydentävät toisiaan, on kehittänyt vakautta ja resilienssiä.

MITÄ TÄMÄ MERKITSEE

1 PIENET PAIKALLISET MARKKINAT VAATIVAT SUUREMPIA VIRTJOJA

Vakituinen väestö ei kaikkialla riitä ympärivuotisesti elinvoimaisen elinkeinoelämän asiakaspohjaksi. Saariston on sen vuoksi vahvistettava kytköstä matkailijoihin, osavuosisukkaisiin, muuttajiin, etätyöntekijöihin ja alueelliseen kysyntään.

2 KAUSIVAIHTELU LUO SEKÄ MAHDOLLISUUKSIA ETTÄ HAAVOITTUVUUTTA

Matkailu ja osavuosisiasuminen tuovat ratkaisevaa kysyntää, mutta kun käyttö keskiittyy lyhyeen huippusesonkiin, yritykset, työpaikat ja palvelut ovat haavoittuvia. Saariston taloutta on sen vuoksi kehitettävä niin, että entistä useammat palvelut, aktiviteetit ja asumismuodot toimivat ja houkuttelevat myös keväällä, syksyllä ja talvella.

3 MYÖS OSAVUOSIASUMISEN KAUSIVAIHTELU VAIKUTTAA KOKO TALOUTEEN

Kysynnän vaihtelut vaikuttavat kauppaan, rakentamiseen, kuljetuksiin, palveluihin ja ympärivuotisen työnteon mahdollisuuksiin ja sitä kautta mahdollisuuteen muuttaa saaristoon.

4 PAIKKAKUNNAN HYÖTYMINEN EDELLYTÄÄ ARVON JÄÄMISTÄ PAIKKAKUNNALLE

Suurempi matkailijamäärä tai suuremmat virrat eivät riitä, jos kulutus poistuu alueelta nopeasti. Todellinen hyöty syntyy, kun matkailijat, osavuosisukkaat ja paikallinen kysyntä vahvistavat paikallisia yrityksiä, paikallisia työpaikkoja, paikallisia ostoksia ja toimialojen välistä yhteisyyttä. Saariston kehittämisessä onkin kyse arvon jäämisestä paikkakunnalle, ei pelkästä volyyymistä.

5 TOIMIVA ELINKEINOELÄMÄ TARVITSEE USEITA TUKIJALKOJA

Saaristoyhteisö on haavoittuva, jos talous lepää liian harvojen toimintojen varassa. Peruselinkeinojen, matkailun, palvelujen, rakentamisen, kulttuurin, ruoan, etätyön ja pienyrityksien täytyy yhdessä luoda laaja-alaisempaa ja vakaampaa taloutta. Laajempi elinkeinorakenne vähentää haavoittuvuutta, vahvistaa ympärivuotista työllisyyttä ja vähentää paikallisyhteisöjen riippuvuutta yksittäisestä sesongista, toimijasta tai toiminnasta.

Kytkeytyminen kaupungin strategiaan Kasvua, joka näkyy ja tuntuu

Tavoite tukee strategian tavoittelemaa kasvua vahvistamalla työpaikkoja, yrittäjyyttä, ympärivuotista taloutta ja arvon jäämistä paikkakunnalle.

Toimenpidekokonaisuus	Tavoite	Keskeiset toimet	Keskeiset toimijat
4.1 Toimeentulo vahvistaa elämisen edellytyksiä	Saaristossa on realistista asua, tehdä työtä ja harjoittaa yritys-toimintaa, koska työmahdollisuudet ovat näkyviä, etätyö toimii ja yrittäjyyttä tuetaan.	• Toteutamme kaupungin omien työpaikkojen kehittämistä saaristossa. • Viestimme saariston työmahdollisuuksista ja yrittäjätarpeista. • Stimuloimme etätyön solmupaikkojen syntymistä palvelupisteiden yhteyteen. • Toteutamme pienyrityksille tarkoitettua matalan kynnyksen tukea.	Paraisten kaupunki; elinkeinoelämä; kolmas sektori
4.2 Arvon jääminen paikkakunnalle	Suurempi osa asukkaiden, osavuosiasukkaiden ja matkailijoiden kulutuksesta jää paikkakunnalle.	• Viestimme edistään paikallisten tuotteiden ja toimitusketjujen näkyvyyttä. • Toteutamme ja stimuloimme useita toimintoja yhdistäviä palvelupisteitä ja kylien solmupaikkoja. • Stimuloimme verkostoitumista ja yhteistyötä yritysten ja toimialojen välillä näkyvyyden lisäämiseksi sekä ylpeyden tunnetta saaristoalkuperästä.	Elinkeinoelämä; yrittäjähdistykset; Paraisten kaupunki
4.3 Osaaminen, työvoima ja yrittäjät	Saaristo koetaan houkuttelevaksi ja mahdolliseksi paikaksi yrittäjyydelle, työvoimalle ja nuorille yrittäjille.	• Stimuloimme toimitilojen, maa-alueiden ja yritys ympäristöjen saataavuutta saaristossa. • Stimuloimme työvoiman ja yrittäjien muuttoa panostamalla asumiseen, verkostoihin, palvelukulttuuriin ja Tervetuloa kotiin -konseptiin. • Toteutamme tukea sukupolvenvaihdoksiin, omistajanvaihdoksiin ja nuorten yrittäjyyteen.	Paraisten kaupunki; kiinteistönomistajat; elinkeinoelämä; kolmas sektori
4.4 Ympärivuotinen talous	Kysyntä jakautuu tasaisemmin vuoden ympäri, mikä luo vakaampia yrityksiä, enemmän työpaikkoja ja parempia palveluja.	• Toteutamme ja tuemme kehittämistä matkailumajoituksen, matkailutuotteiden ja tapahtumien lisäämiseksi muiden sesonkien kuin huippusezonin ajaksi sekä reittien ja huippusezonin ulkopuolisten aukioloaikojen kehittämistä. • Toteutamme hiljaisempien sesonkien kohdemarkkinoinnin vahvistamista ja stimuloimme ristiinmarkkinointia. • Teemme edunvalvontaa rengasteiden laadun, turvallisuuden ja aukioloaikojen osalta. • Stimuloimme osavuosiasukkaiden etätyömahdollisuuksia kesäajan ulkopuolella.	Elinkeinoelämä; kolmas sektori; Paraisten kaupunki; Visit Turku Archipelago

Mittarit

4.1 Työttömyysaste; 4.2 - 4.5 Yritysbarometri, yritysten määrä, yritysten EU:lta saaman ulkoisen rahoituksen euromäärä

Strateginen tavoite 5: Elinympäristö

Tavoitekuva

Se, mitä nyt suunnitellaan, muovaa saariston elinympäristöä sukupolvien ajan. Saariston luontoa, maisemia, kulttuuria, kieltä ja paikallistietoa kehitetään vahvaksi pohjaksi hyvinvoinnille, tulomuutolle, matkailulle ja elinkeinoelämälle. Kehitystä ohjataan niin, että luonnon kantokykyä, maisema-arvoja ja kulttuuriperintöä ei kuluteta loppuun, vaan ne muodostavat perustan tulevaisuuden elinvoimalle. Kaupunki toimii vuosien 2023–2035 ilmasto- ja ympäristöohjelmansa mukaisesti.

MITÄ TÄMÄ MERKITSEE

1 SAARISTON OMALEIMAISUUS ON SEN VETOVOIMAN PERUSTA

Saariston luonto ja puhdas meri, hiljaisuus, turvallisuus, saaristolle ominainen rakennus- ja kulttuuriympäristö ovat saariston elinvoiman perusta. Kehittämistä, rakentamista, matkailua ja alueiden käyttöä on sen vuoksi ohjattava niin, että ekologiset arvot, kulttuuriympäristö ja paikan omaleimaisuus vahvistuvat eivätkä rapaudu.

2 OHJATTU KEHITTÄMINEN SUOJAA SEKÄ LUONTOA ETTÄ ELINVOIMAA

Saariston vetovoimaa ei voida rakentaa kuluttamalla asteittain niitä ympäristöjä, jotka tekevät alueesta ainutlaatuisen. Rakentaminen, matkailu, liikenne ja palvelut on sen vuoksi ohjattava paikkoihin, joissa kuormitusta voidaan hallita, erityisesti olemassa oleviin kyläkeskuksiin ja infrastruktuurin solmukohtiin, kun taas herkkiä luonnonympäristöjä ja kulttuuriympäristöjä suojellaan tulevaisuutta varten.

3 ELÄVÄ SAARISTOMERI VAATII SEKÄ SUURIA ETTÄ LÄHELLÄ TEHTÄVIÄ RATKAISUJA

Puhdas ja elävä meri on saariston luonnon, kulttuurin, asumisen, matkailun ja elinkeinoelämän perusedellytys. Rehevöitymistä on torjuttava useilla tasoilla: valtakunnallisilla ja alueellisilla toimenpiteillä valuma-alueilla ja maataloudessa sekä paikallisesti toimivilla ratkaisuilla jätevesien, kuivakäymälöiden, jätteiden, satamien ja veneilyn osalta.

4 PAIKALLISTIEDO JA OSALLISUUS KESTÄVYYDEN MAHDOLLISTAJINA

Kestävä kehitys kohti hyvää tulevaisuutta onnistuu, kun asukkaat, osavuosiasukkaat, yritykset, yhdistykset ja matkailijat ymmärtävät saariston erityispiirteet ja tuntevat vastuuta paikan tulevaisuudesta. Saaristotietoa, kulttuuria, kieltä, paikallista identiteettiä ja yhteistä omistajuutta on sen vuoksi vahvistettava luonto-, elinympäristö- ja identiteettityön lähtökohtana, ei vain sen ohella.

Kytkeytyminen kaupungin strategiaan Kasvua, joka näkyy ja tuntuu

Tavoite tukee strategian arvoa ”rakkaus” välittämällä siitä, miten kaupunkimme, sen asukkaat ja ympäristöä voivat, sekä toimimalla turvallisen, vastuullisen ja kestävän tulevaisuuden puolesta.

Toimenpidekokonaisuus	Tavoite	Keskeiset toimet	Keskeiset toimijat
5.1 Kestävä kaavoitus ja maankäyttö	Rakennettua ympäristöä ja elinympäristöä kehitetään luonnon kantokyvyn, maisema-arvojen sekä pitkäjänteisen kestävyden pohjalta.	- Toteutamme selkeitä ja ennakoitavia kaavoitusprosesseja. - Toteutamme pääsaarten kehittämistä ottaen huomioon niiden vahvuudet, erityispiirteet ja myös erilaiset haasteet. - Stimuloimme pienempien saarten elinvoimaisuutta. - Toteutamme luonto-, maisema- ja kulttuuriarvojen huomioon ottamista kaavoituksessa ja maankäytössä.	Paraisten kaupunki, ilmasto- ja ympäristöohjelma; elinvoimakeskus; Syke; maanomistajat; maatilat
5.2 Hyvinvoiva Saaristomeri	Saaristomeren ekologista tilaa vahvistetaan ja se turvataan pitkäjänteisesti asumisen, virkistyksen, elinkeinoelämän ja matkailuelinkeinon perustana.	- Toteutamme osallistumista alueellisiin vesiensuojeluhankkeisiin. - Toteutamme ja stimuloimme jätevesistä, maankäytöstä, veneilystä ja rannikkoalueiden toiminnasta tulevan paikallisen kuormituksen vähentämistä. - Stimuloimme maanomistajien, yhdistysten, elinkeinoelämän ja valtion toimijoiden yhteistoimintaa. - Toteutamme vesiensuojelun integroinnin osaksi asumisen ja elinkeinojen suunnittelua.	Elinvoimakeskus; Syke; Saaristomeren biosfäärialue; maanomistajat; maatilat; Paraisten kaupunki; maanomistajat; elinkeinoelämä
5.3 Toimivat ratkaisut jätteille ja jätevesille	Asukkaiden, osavuosiasukkaiden ja matkailijoiden on helppo toimia oikein, ja ratkaisut toimivat ympäri vuoden ja kävi- jähuippujen aikana.	- Toteutamme tiedon tuottamista kuivakäymälöistä, harmaavesistä ja jäteratkaisuista. - Viestimme hyvistä esimerkeistä ja ratkaisukeskeisestä neuvonnasta. - Toteutamme rakennusvalvonnan ja ympäristöviranomaisten tiedottamisen yhteensovittamista. - Pilotoimme ratkaisuja satamiin, luonnonsatamiin ja käyntikohteisiin ja viestimme niistä.	Paraisten kaupunki; elinvoimakeskus; Syke; elinkeinoelämä
5.4 Vahva saaristoidentiteetti ja kulttuuri	Saaristoidentiteetti, kaksikielinen kulttuuri ja paikallinen kulttuuriperintö vahvistavat hyvinvointia, tulomuuttoa ja kestävää matkailua.	- Toteutamme saaristotiedon kehittämistä kaupungin kouluissa. - Stimuloimme yhdistyksiä vahvistamaan paikallista identiteettiä ja kulttuuria. - Koordinoimme paikallisten tapahtumien näkyväksi tekemistä. - Toteutamme ja koordinoimme saaristoteemojen vahvistamista tuotekehityksessä ja markkinoinnissa.	Paraisten kaupunki; Saaristomeren biosfäärialue; kolmas sektori; elinkeinoelämä
5.5 Strategisesti ohjattua, kestävää matkailua herkissä ympäristöissä	Matkailu kasvaa laadullisesti ilman, että luonnon tai paikallisyhteisön kantokyky ylittyy.	- Toteutamme toimenpiteitä, jotka vähentävät kulumista, esimerkkinä väylät ja ohjeet. - Toteutamme paikallisesti jalkautettavien kestävän luontomatkailun kriteerien kehittämistä. - Toteutamme heikompien sesonkien ja uusien käyntialueiden ohjattua kehittämistä.	Paraisten kaupunki; elinkeinoelämä; Visit Turku Archipelago

Mittarit

5.2 Vesiensuojelutoimenpiteisiin liittyvien yhteistöiden määrä; 5.3 Toteutetut tiedottamistoimet; 5.4 Niiden koulujen määrä, joissa saaristotieto on teemana; 5.5 Toteutettu kulutuksen vähentäminen painepisteissä, toimien määrä.

Seuranta ja ohjaus

Toimenpiteiden priorisointeja tehdään vuosittain osana kaupungin strategista ohjausta painottaen toimia, jotka tukevat parhaiten kasvua, joka näkyy ja tuntuu saariston arjessa, ja joihin löytyy rahoitusta.

Saaristo-ohjelman toteutumista seurataan saaristolautakunnan kokouksis-

sa ja Saarelta saarelle -kasvuhankkeen raportoinnissa hallitukselle ja valtuustolle. Seurannassa on esitettävä, mitä on toteutettu, mitä on käynnissä ja mitä suunnitellaan. Seurannassa on myös osoitettava, miten ohjelma vahvistaa saaristossa elämisen perusedellytyksiä.

Seurantataso	Kysymys, johon on vastattava
Toteutus	Ovatko toimenpiteet käynnistyneet? Onko vastuut, aikataulu, resurssit ja seuraavat vaiheet määritelty?
Tulokset arjessa	Näkykö saavutettavuudessa, palveluissa, asumisessa, työssä, paikallistaloudessa tai elinympäristössä parannuksia?
Strateginen vaikutus	Vahvistuvatko tulomuutto, asumaan jääminen, yritysten edellytykset, varautuminen, identiteetti ja kestävä kehitys?
Eduntavallonta	Mihin ulkoisiin päätöksiin, rahoitusasioihin tai viranomaisprosesseihin vaikutukset kohdistuvat ja millaisin tuloksin?

VIOSITTAINEN SEURANTA

- Saarelta saarelle laatii saaristo-ohjelman toimenpiteistä vuosittaisen raportin.
- Toimenpiteet, jotka edellyttävät budjettia, investointeja tai uusia poliittisia linjauksia, viedään kaupungin normaaliin päätöksentekoprosessiin.
- Saaristovaikutusten arviointia käytetään saaristossa elämisen edellytyksiä koskevien päätösten valmistelussa ottaen huomioon saaristo-ohjelman priorisoinnit.
- Saaristolautakunta seuraa ohjelman kokonaisuutta ja vie priorisoinnit eteenpäin kaupungin päätöksenteossa.

Saaristo-ohjelman laatimistyötä on koordinoanut seuraava saaristolautakunnan asettama työryhmä

- Christer Friis (ordförande)
- Aada Ala-Tala
- Erika Silventoinen
- Kaj-Johan Karlsson
- Maija Elenius
- Nina Söderlund
- Rolf Schwartz
- Petra Öhman (sekreterare)
- Benjamin Donner (skärgårdschef, Pargas stad)

Saaristo-ohjelmassa käytetyt keskeiset lähteet ja tutkimustieto:

- Paraisten kaupungin strategia 2030, Kasvua, joka näkyy ja tuntuu (Paraisten kaupunki 2025)
- Matkailun tulo- ja työllisyysvaikutukset 2024, Paraisten kaupunki (Visitory 2025)
- Asuttavuusraportti Houtskari | Iniö | Korppoo | Nauvo (Saaristomeren biosfäärialue 2025)
- Maaseudulle ja saaristoon muuton kannustimet (Valtioneuvoston kanslia 2025:7)
- Saaristo- ja vesistöalueiden valtakunnallinen kehittämisohjelma vuosille 2024–2027 (Maa- ja metsätalousministeriö 2024:27)

Työpajoja on järjestetty muun muassa seuraavin kokoonpanoin

- Asukkaat, yhdistykset ja elinkeinoelämä Nauvo, Korppoo, Parainen ja Houtskari
- Asukkaat, yhdistykset ja elinkeinoelämä Iniö
- Nuorisovaltuuston ja koulujen oppilaskuntien edustajat
- Vanhusneuvosto
- Vammaisneuvosto
- Saaristolautakunta
- Koulujen rehtorit
- Kaupungin osastot ja yksiköt
- Kaupungin johtoryhmä

Ohjelma on hyväksytty saaristolautakunnassa xx.xx.xxxx, kaupunginhallituksessa xx.xx.xxxx ja valtuustossa xx.xx.xxxx.

- Saariston tietopaketti – Suomen saariston tilannekuva 2024 (Maa- ja metsätalousministeriö 2024)
- Kausiasutus saaristoilla hyvinvointialueilla (Maa- ja metsätalousministeriö 2025)

Fakta: Ihmisen läsnäolo

Saariston todellinen väestöllinen pohja on huomattavasti suurempi kuin saaristossa vakinaisesti asuva väestö. Osavuosisukkaat oleskelevat saaris-toalueillamme keskimäärin 80–92 vuorokautta vuodessa, mikä on huomattavasti enemmän kuin ennen koronapandemiaa. Osavuosisukaiden

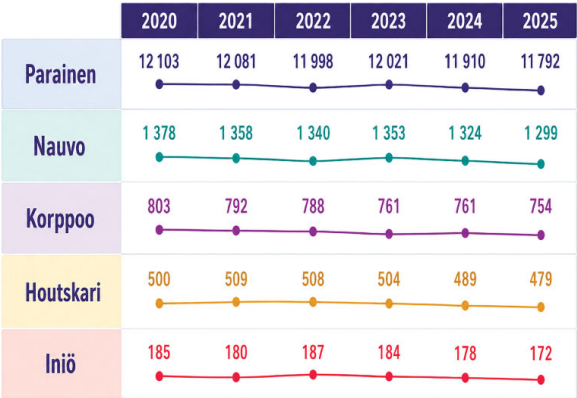
määrän ja huippusesongin ulkopuolisten matkailijoiden määrän kasvulla on suuri merkitys yhteisölle. Alla esimerkit neljästä saaristokaupungin saaristoalueesta:

Mittajaksot = henkilöpäivät / 365 | Lähde: Väestötilastoraportti Nauvosta, Korppoosta, Houtskarista ja Iniöstä | Asukasmäärä: Tilastokeskus 31.12.2025

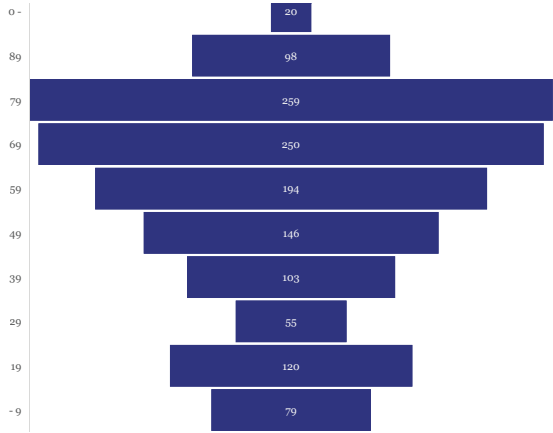
Muutto Nauvoon ja Houtskariin on viime vuosina ollut lähtömuuttoa suurempaa. Paraisten, Iniön ja Korppoon kunta-alueilla muuttoliikkeen suunta on vaihdellut vuosittain.

Keskeinen haaste on ollut se, että syntyvyys on kuolleisuutta alhaisempi. Tämä väestönmuutos on johtanut väestön vähenemiseen, vaikka muuttoliike on joillakin alueilla ollut positiivinen.

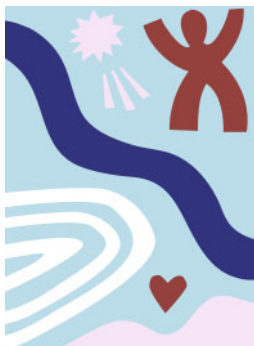

Lähde: Tilastokeskus vuosittain 31.12.

Saariston väestörakenne osoittaa, että tarvitaan vahvasti sekä turvallista mahdollisuutta jäädä asumaan saaristoon että uutta muuttoliikettä saaristoon. Kasvava ikääntynyt väestö edellyttää toimivia hoiva- ja terveyspalveluja, arjen palveluja, esteettömiä asumisratkaisuja sekä ihmisiä lähellä olevia liikenneyhteyksiä. Samalla lasten, nuorten aikuisten ja työikäisten vähäinen määrä merkitsee, että kaupungin on myös panostettava asuntoihin, työpaikkoihin, kouluihin ja sujuviin arjen ratkaisuihin, jotka mahdollistavat uusien asukkaiden ja lapsiperheiden asettumisen saaristoon.

Esimerkki: Nauvon asukasrakenne 2024

Mereltä merelle

Pitkän aikavälin kehittämissuunnitelma, joka vahvistaa Paraisten keskustaa, Norrby ja vierassatama keskeisinä solmu-kohtinaan.

Tavoitteena on luoda vetovoimainen, elävä ja helposti saavutettava kaupunkikeskusta, joka houkuttelee uusia asukkaita ja

kävijöitä koko alueelta. Suntin ja sen rantojen kehittäminen tuo keskustaan kaivattua eloa ja keskustaan rakennetaan paljon uusia asuntoja. Suunnitteluun osallistetaan paraislaiset, yhdistykset, kiinteistönomistajat ja yritykset, jotta kehitys vastaa monipuolisesti heidän tarpeisiinsa ja toiveisiinsa. Projekti hyödyntää keskustan ainutlaatuista sijaintia lähellä Turkua ja porttina saaristoon.

Satamasta satamaan

Satamasta satamaan -hankkeella vahvistetaan Nauvon vetovoimaa ja luodaan tilaa uusille asukkaille, yrityksille ja ideoille. Viiden vuoden aikana kehitämme alueen tonttitarjontaa asumisen ja elinkeinoelämän tarpeisiin vastaten.

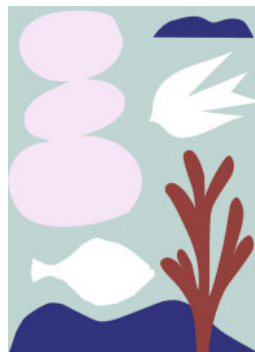
Hanke rakentuu Nauvon vahvuuksille: vahvalle saaristoidentiteetille, kahdelle satamalle ja

runsaslukuiselle vapaa-ajanasukkaiden yhteisölle, joka on tärkeä voimavara tulevaisuuden muuttovoimissa.

Sillalta sillalle

Parantuneet tieyhteydet Turkuun avaavat uusia mahdollisuuksia Paraisille, Paraisten-väylä lyhentää matka-aikaa Turkuun ja lähimpänä Turkua sijaitseva Kirjala on avainasemassa tässä kasvussa. Alueen päiväkotit ja suomen- sekä ruotsinkielinen alakoulu tekevät siitä erityisen houkuttelevan lapsiperheille. Aluetta kehitetään yhteistyössä yksityisten maanomistajien kanssa.

Saarelta saarelle

Paraisilla on yli sata asuttua saarta ja tuhansia vapaa-ajan asukkaita. Saarelta saarelle -kasvuhanke tukee Paraisten ulkosaariston elinvoimaa hyödyntämällä saaristolaisien kokemuksia ja tarpeita.

Kootun tiedon pohjalta laaditaan saaristo-ohjelma, joka tukee muuttoa saarille, elinkeinojen kehitystä ja palvelujen turvaamista.

Tavoitteena on nostaa esiin ulkosaariston ainutlaatuisuus ja tehdä siitä entistä houkuttelevampi paikka asua, elää ja työskennellä.

Majakalta majakalle

Parainen lienee Suomen parhaiten varjeltu salaisuus: luonnonkaunis ja toimiva saaristokaupunki, jossa on kaikki hyvän arkeen tarvittava – alle puolen tunnin etäisyydellä Turusta.

Majakalta majakalle -hanke rakentaa Paraisten brändiä ja tekee kaupungista näkyvän ja houkuttelevan. Huolellisella profiloinnilla määrittelemme, mitkä viestit nostetaan esiin, mille kohderyhmille ne suunnataan ja miten vahvistamme Paraisten kuvaa niin alueellisesti kuin valtakunnallisestikin.

Vuosiksi 2025–2029 laaditaan erillinen viestintä- ja markkinointisuunnitelma tämän työn kohdentamiseksi ja vahvistamiseksi. Tavoite on kirkas: Paraisten tulee kuulua, näkyä ja tuntua.

Saaristokaupunki Parainen lukuina

Väestö vesi-
yhteyksien
takana

ca 2 900

Maa-ala

890 km²

Vesiala

4 657 km²

Rantaviivaa

6 348 km

Saarten määrä

12 424*

Ympäri-
vuoti-
sesti asutut
saaret

104

Rakennetut
saaret

1 221

Vapaa-ajan
asuntoja

ca 8 910

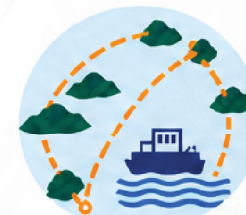
Väestö vail-
la ve-
siyhteyksiä

25

Koulut vesi-
yhteyksien
takana

6

Lautta- ja yhte-
ysalusreittejä

23

sis. yksityiset lossit

Saaret: >20m² . Luvut: Paraisten kaupunki 2026

Pargas
Parainen